

1. abfertigung der beerdigung,
ob einem Scriben bij dem
frou bisnam = top für ein
zweyten erlaubt 1690
2. Christo-gennete untersuchung
ob ein yordiger die marck
Pract meines Amtes p. bij
der absolution verlassen
können 1733.
3. van Bashuysen f. Henr. Jac.
diff. de theologia naturalis
protestantia, Serveste 1726

5

EXERCITATIO THEOLOGICA
DE
PERMVTATIONE CHRISTI
HOMINVMQVE IN DEI IVDICIO
FACTA LEGITIME.

QVAM
SVB VMBONE
VIRI MAXIME REVERENDI AMPLISSIMI
DOCTISSIMI
SIGISMVNDI IACOBI BAVMGARTEN

S. S. THEOLOG. DOCT. EIVSDEMQUE PROF. PVBL. ORDIN.
SEMINARII THEOL. DIRECTORIS, REGIARVM MENSARVM EPHORI ET
ACAD. SCIENTIARVM BEROLINENSIS MEMBRI

PATRONI AC PRAECEPTORIS OMNI QVA DECET
OBSERVANTIA AETERNVM PROSEQVENDI

AD DIEM APRILIS c^ol^occcl.

HORA LOCOQVE CONSVE TO
PVBLICE DISPVTANDO VENTILABIT
AVCTOR

BALTH. CASPAR ZIMMERMAN,

HOERDA - GVESTPHALVS.

HALAE MAGDEBVRG.
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, ACAD. TYPOGR.

FRANCISCA WITTEKIND
PER MONTANUM
HOMINUM IN DEI IUDICIO
FACTA LEGITIME
IOHANNES CASPAR
SIGISMUNDI JACOBI LAUMGARTEN
AD ALIUM
BALTHASAR ZIMMERMANN
DOKTOR

VIRO
ADMODVM REVERENDO
ATQVE
DOCTISSIMO
IOANNI CASPARO
ZIMMERMANNO

PASTORI ECCLESIAE QVAE HOERDAE FLORET
MERENTISSIMO

PARENTI SVO
SVMMO, QVEM POSCIT RELIGIO,
PIETATIS ET OBSERVANTIAE CVLTV
NVMQVAM NON PROSEQVENDO
SPECIMEN HOC ACADEMICVM

D. D. D.

OBSTRICTISSIMVS FILIVS

BALTHASAR CASPAR ZIMMERMANN

VIRI

ADMODVM REVERENDO

DOCTISSIMO

IOHANNI CASPARO

ZIMMERMANNO

IASONTI ECCLIAE SVAE LITVIAE PASTORI

HERNITZANO

PARENTI SVO

EVANGELIO QVAM POSCIT

PRELATIO ET QVANTVM

INNOVATIONE

PROBATIONE

ET

CONTRIBUTIO

IOHANNI CASPARO ZIMMERMANNO

Q. D. B. V.

§. I.

Summus omnium rerum conditor homines ad beatitudinem felicitatemque aeternam destinavit, sub conditione perfectae legum implementationis, insecutus vero protoplastorum lapsus proh dolor! effecit, ut beatitudine hac sua culpa privati aeternaeque damnationi obnoxii euaserint. Infinita ramen Dei bonitas et misericordia miserum hunc infelicitatis statum cum feliciori commutare hominesque ex eodem eripere studuit, immutabilis vero Dei iustitia absque satisfactione perfecta beatitudinem hominibus impertire non potuit; hinc sapientia eiusdem incomprehensibilis aptum excogitavit medium, quo et bonitati et iustitiae infinitae satisfaceret, dummodo vicarium, Christum puta, constituit, qui perfectam satisfactionem tam actiuam quam passiuam loco hominum praestandam in se suscepit et actu praestitit 2. Cor. V. 18. 19. Rom. VIII. 3. Et haec substitutio vicaria *permutationem Christi hominumque in Dei iudicio efficit: quam legitime esse factam, nostrum iam erit, ut demon-*stre-

A

stremus. Ut vero ordinate distincteque procedamus, in priori sectione permutationis huius legitime factae requisita adducemus, quae in altera sectione permutationi Christi cum hominibus competere efficiemus, indeque eandem legitime esse factam colligemus.

SECT. I.

DE

REQUISITIS PERMVTATIONIS
VICARII CVM HOMINIBVS FACTAE
LEGITIME.

§. II.

Vicarius hominum satisfactionem actiuam et passiuam hominum loco praestandam in se suscepit §. I. *satisfactio actiua* vero impletionem legis perfecta, et *passiua* perpeffione poenarum cum transgressione legis copularum absoluitur. Vicarius ergo hominum loco et perfectam praestandi legis impletionem, et poenas cum transgressione eiusdem ab hominibus facta connexas sustinendi tenetur.

§. III.

Ut vicarius generis humani hominum loco legem perfecte implere potuerit, necesse est, vt ipse legi non fuerit subiectus. Ipse enim si fuerit ad legem obligatus, pro semet ipso legi obedientiam praestandi teneretur, adeoque hominum loco legem implere non posset. Quum vero vicarius generis humani hominum causa locoque perfectam legis impletionem praestare debeat §. II. fieri non potest, vt ipse ad legem sit obligatus.

r) Idem

- 1) Idem etiam ex sacrificiis V. T. colligere licet, ad quae animalia irrationalia, obligationis ad legem incapacia, requirebantur, quaeque ad vicarium typicum habuerunt respectum et eandem a legibus solutionem in antitypo indicarunt.
- 2) Assertio vero haec de *obligatione* saltem *externa et antecedente*, quae scilicet a voluntate superioris, non tamen ex pacto dependet, non vero de *obligatione interna et consequente* est intelligenda.

§. IV.

Ad permutationem Vicarii hominumque legitimam requiritur, ut iste poenas cum transgressione legis ab hominibus facta connexas hominum loco sustineat §. II. poenae vero hae morte temporali et aeterna absoluntur (per theol. Dogmat.) vicarius ergo hominum poenam mortis temporalis et aeternae luere debet.

Non opus est, ut vicarius hominum morte aeterna ratione durationis in aeternum afficiatur, sufficit si ratione gradus et grauitatis dolores infernales aeternis damnatorum poenis aequipollentes patiat.

§. V.

Eodem fere modo, quo §. III. euictum est, vicarium hominum lege solutum esse debere, effici potest, illum esse debere impeccabilem s. a peccatorum numero exemptum. Quum enim vicarius hominum poenas, ex violatione legum ab hominibus facta, ortas hominum loco luere teneatur §. II. necesse est, ut ipse legem non violauerit, adeoque non peccauerit, quia alias pro sui ipsius peccatis poenam dare deberet, consequenter pro peccatis hominum satisfactionem praestare non posset.

Assertio quoque haec ut consecrarium ex §. III. deduci potest: ubi enim nulla est ad legem obligatio, ibi nec est transgressio legis, adeoque nec peccatum, quoniam igitur vicarius

hominum obligatione ad legem caret §. III. patet, eundem quoque peccatis esse destitutum: neque minus idem ex sacrificiis V. T. confirmatur, quippe in quibus bruta adhibebantur; nemo vero inficiabitur, in bruta nullum cadere peccatum, quum igitur eiusmodi bruta ceu typi vicarium ceu antitypum repraesentarunt, nemo quoque dubitabit, vicarium omnibus peccatis esse debere destitutum.

§. VI.

Sublato peccato omnis tollitur reatus, tam culpa, ut quis legem violasse censeatur, quam poenae, ut ad poenas dandas obligetur, quoniam igitur vicarius hominum omni peccato destituitur §. V. a reatu quoque culpa et poenae liber fit necesse est.

§. VII.

Quamvis vero vicarius hominum a propriis peccatis fit liber §. V. ipsi tamen in iudicio diuino peccata hominum imputantur, ipseque pro eorundem auctore declaratur §. II. quae adeo peccata sunt imputatiue.

§. VIII.

Omnis imputatio requirit ens liberum, est enim declaratio alicuius pro auctore seu causa liberae actionis, cum igitur vicario hominum peccata eorum imputentur §. VII. necesse est, ut sit ens liberum, seu libertate praeditum. Quod etiam exinde patet, quia obligatur hominum loco legem implere §. II: lex vero, ceu norma actionum liberarum, libertatem supponit, adeoque ens liberum requirit.

Plura imputationis momenta proferendi nostrum institutum vetat, quum quiuis eadem facillimo negotio ad vicarium applicare possit.

§. VIII.

§. VIII.

Quicumque libertate destituitur, vicarius hominum esse nequit §. VIII. nullum itaque brutum, quia libertate destituitur, (per definit.) vicarium hominum causa locoque agere potest. cf. Ebr. X, 4.

Videntur huic spha sacrificio V. T. contradicere, siquidem referente scriptura sacra brutis peccata sunt imputata. Verum salua res est, quia bruta haec, quibus peccata hominum in V. T. sunt imputata, typicum respectum ad vicarium generis humani, Christum nimirum, habuerunt, quibusque adeo non per se, sed respectiue et typice, peccata imputata sunt.

§. X.

Quoniam perpeffio poenarum imperfectionem quandam in subiecto patiente supponit, ens infinitum vero omni prorsus imperfectione careat, non locum habet nisi in ente finito et contingente: vicarius ergo generis humani cum poenas pro peccatis hominum perpeti debeat §. II. ens finitum et contingens s. natura finita et limitata praeditum esset debet. Quumque maior sit satisfactionis communio, si peccatum in eadem natura, quae peccauit, poenis afficiatur, requiritur, vt vicarius hominum homo sit, veramque habeat naturam humanam.

§. XI.

Vicarius hominum satisfactionem tam actiuam quam passiuam hominum loco praestandam in se suscipit §. I. nullum igitur est dubium, quin facultate viribusque gaudere debeat sufficientibus, vtramque satisfactionem hominum loco praestandi: hinc non solum facultate pollere debet, omnes omnino leges omnimoda perfectione obseruandi, sed etiam viribus sufficientibus instructus sit necesse est, sustinendi poenas, quas omnes in vni-

uerfum homines per transgressionem legis multifariam meruerunt, §. II. adeoque omnium etiam taediorum capax esse debet, quae omnes ad vnum homines in aeternum percepturi fuissent, hinc recte affirmant theologi vicarium generis humani. infinitae satisfactionis esse debere capacem.

Satisfactio actiua et passiua vicario generis humani possibilis esse debet *absolute, physice et moraliter*: unde simul intelligitur dominium in vitam ipsi competere, quum alias non gauderet iure mortis poenam hominum loco luendi §. 4.

§. XII.

Tam scriptura sacra quam experientia docet, nullum omnino hominum in statu corrupto legem perfecte obseruare valere, multo minus ergo aliorum loco legi obedientiam praestare potest: immo cum ipse poenas ob propriam legis violationem perpeti obligetur, non aliorum causa poenas sustinere potest. Nemo igitur facile inficiabitur, nullum hominem in statu corrupto vicarium hominum agere posse. cf. Pf. XLVIII. 8.

Idem etiam ex §. 3. colligere licet, si euentum fuerit, nullum hominum obligatione ad legem externa, et antecedente esse solum.

§. XIII.

Angeli quamuis peccato non sint obnoxii, non tamen viribus sufficientibus pollent, quae ad vicarium hominum requiruntur §. XIII. XII: adeoque et horum nullum substitutionis vicariae pro hominibus est capax; quum praeterea ad vicarium requiratur, vt eiusdem cum hominibus sit naturae §. X.

§. XIV.

Ex iam demonstratis facile intelligitur, vicarium homi-

hominum nec angelum §. XIII. nec nudum hominem §. XII. esse posse, sed naturae diuinae esse debere participem. Quum enim vicarius plenariam satisfactionem tam actiuam quam passiuam praestare teneatur §. I. adeoque omnes leges omnimoda perfectione obseruare omnesque poenas omnium hominum perferre atque infinitam satisfactionem praestare debeat §. II. XI. quae vero requisita diuinam requirere naturam nemo non videt: patet, vicarium hominum diuinae naturae esse debere participem. Idem etiam ex illis SSerae oraculis confirmatur, quae vicario generis humani nomina et attributa etc: diuina tribuunt cf. Ierem XXIII. 6. Esa. VIII. 6.

§. XV.

Vicarius hominum non solum viribus valere debet ad satisfactionem tam actiuam quam passiuam hominum loco praestandi sufficientibus §. II. sed etiam requiritur vt vtramque satisfactionem actu praestet §. I. adeoque omnes actiones liberas hominum causa locoque convenientissime legi instituat omnesque omnium ab hominibus vnquam perpetratorum peccatorum poenas actu luat.

§. XVI.

Vt permutatio vicarii cum hominibus legitime fieri potuerit, requiritur, vt per eandem nemini laesio et iniuria sit illata. Quumque iam in permutatione tres personae considerandae veniant scil. 1) persona, cui permutatio fit, 2) quae permutatur, et 3) in cuius gratiam permutatio instituitur, in permutatione legitime facta harum nulla est laedenda.

§. XVII.

Homines transgressi sunt legem diuinam cf. Rom. III,

III, 9- 12. Pf. XIV, 3. ipsi ergo obligantur ad perferendas poenas cum facta hac transgressione connexas (Exod. XX, 5. 7.) Deus ergo, ceu legislator, gaudet jure, poenas per violationem legis divinae promeritas ipsis hominibus infligendi: si ergo stricto iure agere vellet, permutationem vicarii hominumque repudiare posset, quumque igitur nemo ius suum amittat, nisi consensu suo accedente (per princ. iur. Nat.) patet, permutationem vicarii hominumque legitime fieri non posse, nisi ipse Deus in eandem consentiat eamque approbet.

Permutatio vicarii hominumque tantum abest, ut attributis divinis repugnet, ut potius cum iisdem apprime conveniat. Summa enim Dei bonitas infinitaque eiusdem philanthropia felicitatem, beatitudinem et conjunctionem hominum cum semetipso quaerit, quae per lapsum amissa non nisi per vicarium restituta est; iustitia divina immutabilis homines peccatis contaminatos aeternae infelicitati et damnationi addicit, Vicarius vero hominum loco hanc poenam perpeffus est, adeoque iustitiae divinae satisfecit. Imperscrutabili denique sapientiae divinae permutatio haec aeque convenit, quum adeo aptum excogitavit remedium, quod singulis attributis divinis maxime consentaneum est.

§. XVIII.

Neque minus ipsius etiam vicarii consensus ad permutationem eiusdem cum hominibus legitime instituendam requiritur. Ipse enim vicarius ad permutationem hanc subeundam non obligatur obligatione externa, quod nemo forte in dubium vocabit, nisi ergo suo sponte in eiusmodi permutationem consentiret, sed inuitus ad eandem cogeretur, laederetur; adeoque permutatio eiusmodi nullo modo legitime fieri posset §.

XVI.

XVI. vt ergo permutatio haec legitime institui queat, vicarius in eam libere consentiat necesse est. Quo pertinet, vt non solum cognitione omnium legum obseruandarum poenarumque hominum loco perferendarum gaudet, sed et ab omni necessitate et coactione intrinseca et extrinseca ad subeundam hanc permutationem liber fit, nec non ex distincta cognitione et motiuis, praecipue ab amore erga Deum et homines petitis, permutationem hanc subeat.

Iniustissimum ac crudelissimum factum esset, iustitiaeque diuinae e diametro repugnaret, si Deus vicarium innocentem legibusque solum ad satisfactionem tam actiuam quam passiuam hominum loco praestandam ipso inuito et reclinante cogere vellet. Quid quod? ipsa haec permutatio absona est, quoniam eiusmodi satisfactio coacta moralitatis et imputationis plane esset incapax, siquidem ad moralitatem et imputationem actionis requiritur ut a libertate dependeat & proficiatur.

§. XIX.

Nemo forte, nisi miserrimi & infelicissimi status hominum corrupti ignarus, inficiabitur, permutationem vicarii cum hominibus maximum omnino esse beneficium, quod hominibus unquam exhiberi potuerit. Quumque igitur beneficium per suam naturam nemini invito obtrudi possit, permutatio quoque vicarii nullum haberet valorem, si contra aut citra voluntatem & consensum hominum fieret, quo ergo legitime & valide institui queat permutatio, homines in eandem consentiant necesse est.

Non opus est, ut hic consensus sit antecedens & expressus, sed sufficit, quod sit praesumptus. Consensus vero praesumptus locum habet, si negotium nullum alteri inferat damnum, sed in commodum & emolumentum eiusdem vergat. Quum igitur permutatio vicarii nullum plane hominibus inferat damnum, sed unice commodum & perfectionem eorundem promoveat, rectissime consensus hominum in hanc permutationem praesumi potest, siquidem quilibet id appetere solet & in id voluntatis inclinatione fertur, quod in perfectionem eiusdem promovendam augendamque cedit.

SECT. II.

REQUISITA PERMUTATIONIS
VICARII LEGITIME FACTAE PERMUTATIONI
CHRISTI HOMINVMQVE APPRIME CON-
VENIRE OSTENDENS.

§. XX.

Pertractatis haecenus requisitis potioribus permutationis vicarii generis humani hominumque legitimaе, nostrum jam erit, ut evictum demus, permutationem Christi hominumque iisdem gaudere requisitis, quo intelligi queat, permutationem Christi hominumque in Dei iudicio factam esse legitime.

§. XXI.

Sacrae paginae pluribus una vice Christum verum esse Deum perfectionesque divinas ad unam omnes ad-eoque infinitam & necessariam Dei essentiam ipsi com-petere docent. Possemus id, nisi instituti limites trans-
gre-

grederemur, variis ex fontibus efficere, unum ergo alterumve saltem Scripturae Testimonium ea de re adducere sufficere, plura vero desiderantem ad dogmaticam theologiam ablegamus. Confirmatur quippe assertum ex testimonio Pauli Rom. IX, 5. obvio, ubi divus ille Apostolus Christum *Deum super omnia, in secula benedictum* pronunciat. Neque minus idem ex I Ioh. V, 20. evictum dari potest, ubi Apostolus admodum perspicue et evidenter Christum verum esse Deum testatur. Quamvis enim adversarii *ōtros* ad remotius subiectum praecedens sc. *Θεόν* respicere opinantur; regulis hermenevticis tamen convenienter ad subiectum proxime praecedens scil. ad Iesum Christum rectius referri existimamus. Quibus probationibus aliam addere liceat inde desumptam, quod Christo in SSacra nomen יהוה! tribuatur nonnunquam. Vnicum saltem huius rei testimonium afferamus. Num. XXI, 5. 6. quippe israelitis contra Deum murmurasse eaque de causa a serpentibus ignitis a Iehovah immixtis occisos esse legimus. Paulus vero I Cor. X, 9. locum hunc de Christo explicat eumque Iehovam in oraculo citato commemoratum esse iudicat. Quum vero nomen hoc Iehovah unice et exclusivae soli Deo competat, quod tam ex ipso eiusdem significatu, quam ex Esa. XLII, 8. patet, Christum verum et aeternum esse Deum, ipsique infinitam competere essentiam et naturam diuinam nemo non videt.

§. XXII.

Eadem scriptura sacra duce Christum hominem veraeque natura humana praeditum esse novimus. Ut bre-

ues firmus, ex innumeris, quae pro euincenda hac veritate afferri possent, oraculis vnum alterumue in medium proferemus. Etenim I. Tim. II, 5. Christus expressè totidemque verbis *homo* vocatur et Ebr. II, 14. Apostolus affirmat, Christum aequè ac infantes alios carne et sanguine h. e. natura humana gaudere: quibus adiungi possunt Ioh. I, 14. Rom. IX, 5. eaque dicta, in quibus filius hominis dicitur. Vnde simul inferri potest, Christum quoque libertate gaudere, quoniam haec est nota hominis necessaria et immutabilis, nec separari ab homine vnquam potest.

§. XXIII.

Ambae tamen hae in Christo naturae neutiquam a se distant et diuelluntur, sed arctissime, intime et indistinctè inter se cohaerent et vnitae sunt, ita, vt vnã tantum constituent personam I. Tim. XI, 5. quae vnio inde *personalis* dicitur, quaeque est principium communicationis idiomatum, ut nimirum vtriusque naturae idiomata et proprietates singulae alteri competant, ita tamen, vt per eandem essentia vtriusque naturae non destructa et euersa fuerit, cuius vero vltior explicatio et illustratio ad theologiam dogmaticam pertinet.

§. XXIV.

Omnes, qui aliquem saltim de Deo conceptum sibi formant, Deum vt ens supremum omnique superiore destitutum venerantur. Absolum enim foret, Deum seu ens perfectissimum cogitare et tamen ipso superiore agnoscere cf. Ier. X, 7. I. Tim. VI, 15. Christus itaque, qua diuinam naturam, nullum agnoscit superiorem, obligatio

gatio vero externa et antecedens supponit superiorem §. III. Schol. 2. hinc Christus qua diuinam naturam externe obligari nequit; persona, quae externe obligari nequit, dicitur *sui iuris*, Christus ergo qua diuinam naturam est persona sui iuris.

§. XXV.

Per communicationem idiomatum humanae christi naturae singula competunt idiomata diuinae eiusdem naturae, quae scilicet essentiam eiusdem non euerunt §. XXIII. iam vero diuina christi natura obligationis externae et antecedentis est incapax §. XXIV. hinc secundum humanam naturam eadem obligationis externae et antecedentis absentia, ob factam communicationem idiomatum, Christo homini competat necesse est, si quidem essentiam eiusdem minime euerit. Quid quod? ipsa impersonalitas humanae Christi naturae obligationem eiusmodi ad leges externam et antecedentem impossibilem plane reddat. Quum enim Christus una tantum sit persona §. XXIII. haec autem personalitas diuinae naturae competat (per theol. dogm.) humana Christi natura propria personalitate destituitur: quia vero obligatio eiusmodi personalitatem supponit, quod ex natura et notione eiusdem facili negotio erui potest, apparet, Christum, qua humanam etiam naturam, obligatione externa legum obseruandarum carere, adeoque sui iuris esse §. XXIV.

Conferri hic meretur dissertatio sub vener. Praefide habita, de Christo homine obligatione legum diuinarum antecedente et externa soluto.

§. XXVI.

Quoniam Christus ad legem non fuit obligatus externe nimirum & antecedenter §. XXV. nullam quoque legem transgredi potuit, vbi enim ad legem nulla datur obligatio, ibi quoque nullum locum habere potest legis transgressio, transgressio legis est peccatum, Christus ergo nullo peccato contaminatus fuit, adeoque nec originali nec actualibus. Docent illud etiam clara SSacrae oracula. Sic Paulus 2. Cor. V, 21. Christum ne ullum quidem peccatum nouisse asserit. Petrus 2. Petr. II. 22. Christum nullum peccatum commississe affirmat et Iohannes in priori epist. III, 45. nullum in Christo locum habere peccatum iudicat, quibus Ebr. IV, 15. VII, 26. addi possunt. Ipsa quoque communicatio idiomatum diuinorum eandem peccatorum absentiam in Christo requirit. Competunt enim per eandem humanae Christi naturae omnia idiomata, quorum salua essentia capax est §. XXIII. Quumque iam peccatorum absentiaf. impeccabilitas naturam humanam neutiquam euertat, siquidem protoplasti in statu integritatis a peccatis fuerunt alieni salua eorundem essentia, sequitur, vt Christus etiam secundum humanam naturam, ob ipsam communicationem idiomatum, peccatorum absentia gaudere debeat, quia eadem diuinae eiusdem naturae competit. Quid quod? impossibile plane fuit, vt Christus peccatis prematur. Vnio enim personalis, quae inter vtramque Christi naturam intercedit §. XXIII. ad vnum omnia peccata penitus excludit. Tantum enim abest, vt sanctissima diuina natura cum homine peccatis contaminato adeo arctissime cohae-

haerere possit, vt potius peccata coniunctionem eandem soluant et dirimant Esa. LIX, 2. Pl. V, 5.

§. XXVII.

Reatus tanquam confectarium & comes peccati inseparabilis locum non habet, nisi ubi datur peccatum, a Christo vero omne peccatum abest §. XXVI. hinc omni quoque reatu tam culpae, quam poenae destitutus sit necesse est. Poenas ergo, si quas luit, non sui ipsius causa, sed in gratiam aliorum sustinuisse constat.

§. XXVIII.

Quum Christo diuina et humana natura competat §. XXI. XXII. ipseque obligatione ad leges solutus §. XXV. adeoque nec ad poenas dandas sit obstrictus §. XXVII. non solum leges diuinas hominum loco perfectissime implere potuit, sed etiam poenas, quas homines ex violatione legum diuinarum meruerunt, eorum causa perferre, adeoque infinitam et plenariam satisfactionem tam actiuam quam passiuam praestare potuit §. 2.

Referenda quoque hic est *moralis possibilitas*, quae scil. eo absoluitur, ut satisfactio Christi nulli legi diuinae repugnet. Quorsum itaque plenarium dominium Christi in semetipsum spectat §. XXIV. XXV. siquidem de vita sua iure disponere non potuisset, nisi ipse eiusdem dominus fuisset.

§. XXIX.

Et si Christus possibilitate plenariam satisfactionem actiuam et passiuam hominum loco praestandi polleat §. XXVIII. haec tamen ad permutationem eiusdem cum hominibus subeundam neuiquam sufficit, sed vt actu et reue-

reuera eandem praestiterit necesse est §. XV: nostrum ergo erit, vt efficiamus, Christum tam satisfactionem actiuam et passiuam plenariam, quam hominum causa locoque vtramque praestitisse.

§. XXX.

Christum perfectam et plenariam satisfactionem actiuam praestitisse inde constat, quod nunquam peccatum commiserit §. XXVI. adeoque nunquam actionem legi contrariam instituerit, hinc vi oppositorum requiritur, vt omnes actiones suas liberas legi conuenienter peregerit, atque adeo perfectam satisfactionem actiuam praestiterit §. II. cf. Phil. XI, 8.

§. XXXI.

Neque minus Christus etiam satisfactionem passiuam sufficientem praestitit, quumque haec perpeffione poenarum morte scil. temporali et aeterna absoluatur §. II. IV. vtramque mortis poenam Christum sustinuisse efficiendum nobis erit. Quod quidem ad mortem temporalem attinet, eandem nemo nisi SSerae ignarus in dubium vocabit, hinc eadem Christum oppetiisse, vt pluribus argumentis demonstramus, opus non est cf. tamen Marc. XV, 37. Ioh. XIX, 30. 33. longe alia vero est ratio mortis aeternae, quam Christum sustinuisse multi omnino negant, quamque ergo, vt euincamus, nostrum efflagitat institutum.

§. XXXII.

Vt omni ambiguitati locum praeccludamus, opus est, vt thesin nostram probandam accuratius determi-
ne-

nemus. Non quidem eo vergit sententia nostra, ut Christum mortem aeternam eo modo et sub iisdem circumstantiis extraessentialibus ac damnati passum fuisse existimemus. Non enim refragamur, Christum ratione durationis et protensive dolores aeternos non fuisse passum; neque minus ambabus quoque largimur, Christum dolores infernales sustinendo desperatione non fuisse abreptum. Negamus vero inde sequi, Christum poenam mortis aeternae non dedisse. Quum enim momenta haec commemorata extraessentialia saltem & accidentia mortis aeternae sint, quae quidem respectu hominum, ob limitatam eorundem naturam, neutiquam vero absolute et essentialiter cum eadem connectuntur, sublatis iisdem non tamen tollitur ipsa mors aeterna. Quodsi vero aduersarius cum morte aeterna tam aeternam eiusdem durationem, quam desperationem inde ortam inseparabiliter et essentialiter cohaerere existimauerit, ipsi quidem concedi potest, Christum eo sensu mortem aeternam non sustinuisse, falso tamen exinde inferat, Christum dolores et cruciatus infernales non sustinuisse, saltem qua substantiam et grauitatem aeternis damnatorum poenis et cruciatibus aequipollentes. Immo contrarium ex Marc. XIV, 33. 34. ff. XV, 35 Luc. XXII, 44. patet, quod etiam praeterea ex iis SSrae oraculis euictum dari potest, in quibus Christus nos Deo reconciliasse dicitur, siquidem reconciliatio absque perpeffione poenarum infernalium fieri non potuit §. IV.

Aeternitas cruciatuum in damnatis necessaria est, partim quia damnati in instanti et simul omnium poenarum taediorumque ob naturam et intellectum limitatum sunt incapaces partim quia continuo

tinuo, interruptis vicibus et in aeternum peccant, quae adeo ob iustitiam diuinam infinitam aeternam poenam requirunt. Desperatio ex aeterna cruciatuum duratione et continuatione fluit atque in damnatis locum habet, quia nunquam exsoluere possunt, quod debent. A Christo vero omnes haec rationes longissime absunt §. XXI. XXVI. hinc mortem aeternam subire cruciatusque infernales sustinere potuit, quamvis nec cruciatus in aeternum senserit, nec desperationi obnoxius fuerit, quod in Christo non solum non fuit opus, sed et impossibile plane et contradictorium.

§. XXXIII.

Christus non solum nulla peccata commisit §. XXVI. sed omnes etiam leges diuinas impleuit §. XXX. omnesque poenas peccatorum, mortem scilicet temporalem et aeternam passus est §. XXXI. XXXII. hinc plenariam satisfactionem tam actiuam quam passiuam praestitisse iure dicitur.

Frustra thesis haec ab aduersariis impugnatur obiciendo Colos. I. 24. Quum ipse Paulus ibidem pro colossensibus passum fuisse, seque quae defuerint christi calamitates suo corpore suppluisse pro eius corpore seu ecclesia affimer. Non enim h. de passionibus, quas Christus ipse in proprio corpore sustinuit, loquitur Apostolus, quod tamen falso supponunt aduersarii, sed de calamitatibus ecclesiae seu fidelium, quae appropriatiue calamitates Christi dicuntur Ebr. IX, 26. sermonem apostolo esse, ipse docet contextus cum aliis SScræ oraculis collatus, quaeque nondum omne complementum assecutae sunt. Hinc precario quoque aduersarii *παροξεν υπερ* h. l. de passionibus vicario respectu susceptis explicant, quum etiam in commodum, et utilitatem aliacuius per modum doctrinae, institutionis et consolationis pati

pati denotet 2. Cor. I, 6. 2 Tim. II, 10. Nec quicumque proficiunt, qui nostram salutem et reconciliationem a gratia diuina dependere contendunt indeque christi satisfactionem minus esse sufficientem inferunt, quum creditoris gratiae tribui nequeat, si debitor omnia exactissime soluerit. Falso enim et per petitionem principii supponunt, gratiam diuinam et meritum Christi, sibi inuicem opponi nec simul consistere posse, unius enim positio non infert alterius exclusionem. Gratia diuina nihilo secius in hominum reconciliatione locum habere potest, siquidem non solum gratiae tribuendum est, ut permutationem Christi hominumque constituerit et ratam haberit, verum ipsa etiam satisfactionis Christi applicatio ex gratia diuina deriuanda est. Nonnulli quoque sententiae nostrae contrarium exinde efficere conantur, quod ad poenitentiam, sanctificationem et studium bonorum operum obligamur; verum non cogitant, singula haec non esse necessaria ad reconciliationem cum Deo efficiendam, sed necessitate saltem mandati, ordinis finiumque promouendorum.

§. XXXIV.

Quamuis autem Christus perfectam et plenariam satisfactionem actiuam et passiuam Deo praestitit §. XXXIII. nulla tamen exinde in nos redundaret utilitas, nisi nostri causa locoque utramque praestitisset. Maximum ergo hoc in permutatione Christi hominumque est momentum, hinc vt breuiter idem explanemus operae pretium erit. Phrasim enim haec: *alterius loco satisfacere* vel denotat *satisfactionem vicariam pro altero praestare*, vel generatim in utilitatem et commodum alterius satisfactionem soluere, vterque significatus, prior tamen potissimum, in satisfactione Christi hominum loco locum obtinet cf. Gal. IV, 4. Tit. II, 14. 1 Petr. III, 18.

¶ Assertum inde quoque stabilitur, quod Christus propriis peccatis destitutus poenas sustinuerit (per demonstrata) poenae vero et ob suam naturam et ob iustitiam diuinam infinitam absque peccatis locum habere non possint, siquidem poena est malum physicum ob malum morale collatum; hinc Christum peccata hominum expiasse recte colligimus. Quumque ipse praeterea obligatione ad legem solutus eandem perfecte impleuerit, aliorum, hominum scilicet, causa idem fecerit necesse est. Nec obstat nobis Ezech. XVIII, 4. 20. quia inde saltem sequitur, Christum ad eiusmodi satisfactionem praestandam iuste et legitime cogi non potuisse, neutquam vero, eundem satisfactionem hominum loco praestare plane non potuisse: volenti enim non fit iniuria.

2) Ad utilitates satisfactionis Christi, praeter vicarium eiusdem respectum, referimus e. g. quod passio et mors Christi sit exemplum patientiae Esa. LIII, 7. caritatis Ioh. XV, 13. et obsequii Phil. II, 5. 8. etc. unde diiudicari potest, cuius momenti sit obiectio inde petita, quod hac ratione satisfactio Christi passiva vicario respectu careat seu pretium redemptionis dici non possit; falso enim haec pro oppositis habentur.

§. XXXV.

Quoniam itaque Christus hominum loco satisfactionem actiuam et passiuam plenariam praestitit §. XXXIV. ipsi in Dei iudicio omnia peccata ab hominibus unquam commissa imputata sunt. Hinc praeter reatum poenae ipse quoque reatus culpa obnoxius et pro legum diuinarum transgressore declaratus fuit, hominumque peccata, tanquam ab ipso perpetrata, in Dei iudicio spectata fuerunt. cf. Ioh. I, 29. 1. Ioh. II, 2. Esa. LIII. 4. 5. 6. 11. 2. Cor. V, 21. unde diiudicari potest, quo iure Christus *omnium peccatorum maximus* dici possit.

§. XXXVI.

§. XXXVI. Pergimus iam ad consensum Dei ad permutationem Christi hominumque necessarium efficiendum. Potest iste vel ex expressis Dei effatis, vel ex actionibus eiusdem nonnullis colligi. Ad priorem classem Math. III, 17. XVII. 5. pertinent, in quo utroque loco Deus voce ex coelo demissa Christum, vicarium nostrum, carissimum suum filium sibi que acceptum pronunciat. Vnde recte inferimus, approbasse quoque Deum substitutionem eiusdem pro hominibus vicariam. Conferatur etiam Ioh. XII, 28.

§. XXXVII.

Ad alteram classem argumentorum, quibus consensus Dei in permutationem Christi hominumque euincitur; referimus α) ipsam a Deo factam constitutionem Christi in vicarium nostrum cf. Ioh. III, 36. Gal. IV, 4. Rom. III, 25. nec non β) miracula a Christo patrata, quae permutationem eiusdem vicariam a Deo ratam habitam fuisse demonstrant, quare ipse christus ad eadem saepius prouocat, quod patet ex Ioh. V, 36. 37. X, 25. 37. 38. conferatur etiam Act. II, 32. et denique quoque γ) resurrectionem Christi ex morte ipsamque eius exaltationem Act. II, 32. XIII. 30. Phil. II, 9. ff.

Corroborant quoque assertum illa SSerae loca, in quibus Christus omne negotium ex voluntate Dei suscepisse dicitur.

§. XXXVIII.

Ex consensu Dei in substitutionem Christi vicariam ipsius quoque Christi consensus in eandem colligi potest, quia una saltem eodemque gaudent voluntate. Deinde

vero idem etiam ex clariffimis SSerae effatis constat, quorum potiora sunt Pf. XL, 8. 9. coll. Ebr. X, 71. Ioh. IV, 34. X, 17. 18. Phil II, 7. 8.

§. XXXIX.

Restat denique, vt consensum et approbationem hominum in permutationem Christi cum iisdem ostendamus. Consensum antecedentem singulorum hominum quidem ad eandem non necessario requiri, sed praesumptum sufficere §. XIX. schol. euictum fuit. Quem vero in permutatione Christi hominumque locum habere inde patet, quod eadem saltem ad perfectionem hominum promouendam aeternamque iisdem salutem procurandam respexit; equis vero hominum in id, quod maximam ipsi perfectionem praestat, immo cuius absentia ipsum maxime infelicem redderet, non consentiret? Accedit quoque, quod nemo permutationis Christi hominumque eiusque fructus particeps fiat, nisi consensu consequente eandem approbet sibi que applicet.

§. XXXX.

Ex integra nostra tractatione elici iam potest conclusarium, *permutationem Christi hominumque in Dei iudicio factam esse legitime*. Quare sine differtationis obento nihil praeterea addamus nostraeque differtationi apicem imponamus. Faxit summum in coelis Numen, vt permutatione Christi rite utamur fructus-

que eiusdem capiamus

vberrimos.

F I N I S.

RESPONDENTI

AESTVMATISSIMO

SAL. FLVR. DIC.

PRAESES,

Non dubito fore nonnullos, qui TE actum agere operamque ludere existiment, quum demonstrari videant ea legitime facta esse, quae unum DEVM ab omni illegitimorum consiliorum operumque suspicione remotissimum auctorem habent, iudicentque vel irreuerenter vel incassum disputari quae ad DEI actiones vindicandas spectant, indubie legitimas nec sine piaculo in controuerfiam vel iudicium vocandas. Cuius vituperii culpam TIBI a me praestandam esse non diffiteor. Meo enim consilio hoc argumentum disputas, quod ex edito a me olim catalogo doctrinarum ad disputandum propositarum desumpsisti, ubi loco quinquagesimo nono comparet, licet aliis verbis conceptum paulloque angustius circumscriptum. Aperiendam igitur rationes, bono cuique et rerum humanarum non penitus ignaro facile approbandas, quibus inductus hanc doctrinam singulari explicatione, discussione et confirmatione dignam omnino iudicauerim. Quae huc potissimum redeunt. Primum pertinere ad scientiam non solum rerum diuinarum, qua aliorum doctores non legitime aut impune carent, verum etiam ad venerabundam DEI admirationem et celebrationem ut subductis consiliorum et actionum ipsius rationibus summa illarum iustitia et rectissima perfectio luculenter appareat atque euidenter perspicua-

ciatur, cuius intelligentiae nobis ipse DEVS in sacris
litteris opportunitatem suffecit atque exemplum praeiuit,
quum in oraculis innumeris sanctissima sua decreta et con-
silia hominum conscientis approbatum iuit. Praeterea ne-
que dissimulanda neque multo minus conficienda est haec
ignominia generis humani experduellione primorum pa-
rentum enata quod non solum semina criminationum in-
numerarum contra DEVM in mortalium animis lateant, cum
inexcusabili insimulandi supremum rerum omnium mode-
ratorem obuorum malorum et iniquitatis pruritu, atque
temere ipsum diudicandi libidine verum etiam nunquam
desint aperti publicique DEI obtrectatores, et vituperato-
res quorum calumniis obuam eundum est non conuiciis li-
cet meritissimis sed iusta defensione vindiciisque legitimis
ad causam DEI agendam rite comparatis, quod sine pia-
culo negligi nequit, quotiescunque aduersariorum proterua
fingendique aut immutandi doctrinam diuinitus reuelatam
vel oppugnandi irridendique eandem nefanda audacia ille-
ctabilem hanc necessitatem DEI cultoribus imponit. Quod
in doctrina de satisfactione CHRISTI duplici controuer-
siorum genere factum esse satis constat. Vnum absolutur
impugnatione huius doctrinae ab illis, qui diuinorum ora-
culorum veritatem profitentur, sed regulis verae certae
que interpretationis eorundem abusi ex commentitia ini-
quitate eiusmodi satisfactionis evidentissima sacrarum lit-
terarum testimonia, quibus illa efficitur ad alia omnia de-
torquent, arbitrati satis confutari falsique conuinci sensum,
quem purioris doctrinae sectatores ex illis deriuant, si cum
aliqua veri specie asseruerint pugnare eundem cum legibus
aequitatis et iustitiae atque rem constituere, quae in DE-
VM cadere nequeat. Hac acie eorum, qui SOCINI, POI-
RETI,

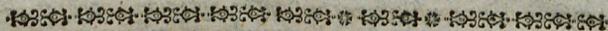
RETI, DIPPELII castra sequuti his annis pugnant,
longe atrocior est ac detestabilior sacerrimus illorum impetus, qui DEISTARVM nomen mentiti omnem doctrinam atque rem sacram diuinitus constitutam pessundare et debellare satagunt. Nihil his solemnius est in traducenda doctrina Christiana cauillatoria satisfactionis CHRISTI irrisione, quam a iusto aequo et honesto abhorrere DEO-que indignam esse et contumeliosam in supremi numinis perfectiones impudentissime criminantur, quod PATOTII, MORGANI, EDELMANNI lectores non ignorabunt. Ad sustinendam igitur infrigendamque feliciter duplicem hanc impugnationem, opus omnino est, antequam ipsis obiectionibus occurratur et manus conserantur, ut sanctissima illa doctrina, quae arcem sacrarum litterarum constituit, rite stabilietur, confirmetur atque communiatur, ne manca et imperfecta illius constitutione vel latus apertum praebeat obtreclationibus iniuriosis vel cuniculis et insidiis aduersariorum pateat, qui id agunt enixissime ut eam informem, truncatam, atque dilaceratam repraesentent suisque praesidiis destitutam. Assatim haec, quae latius prosequeretur, si litterarum, quas scribo, conditio id ferret, vel difficillimis harum rerum arbitris satisfacient, atque laborem TVVM in tuto collocabunt. Quem TIBI integrum relinquere malui, quam emendationibus retractare et accessionibus ita locupletare ut meus ex parte videri posset. Neque hic supplementa scribam, sed, quod operarum festinatio urget, breuiter amoris, quem TIBI debeo, officio defungar. Parenti TVO plurimum reuerendo eximium par filiorum bonae frugis et optimae spei, stadium academicum recte et feliciter emensorum, a litteris, doctrina et scientia praecclare instructorum, cum publico industriae specimine et praecceptorum commendatione domum rediturosum vere et ex

D

animo

animo gratulor, DEVMque precor ut raram hanc felicitatem, quae paucissimis vel unius duntaxat filii ex academia reditum praestolatis contingere solet, diuturnam et perpetuam esse iubeat ipsique aeternitati profuturam. TE vero, carissime ZIMMERMANNI, pro necessitudine nostra rogo et obtestor ut ipsam hanc bonorum expectationem, grauem TIBI aduersariam constitutam esse cogites, vincendam tamen, si a laudabili virum contentione nihil remiseris, DEOque consecratus totus id egeris, ut salutarem CHRISTI doctrinam, quam imbibisti, in tuum aliorumque usum transferas, fortiter tuearis, studiose propages, fructibusque dignis exornes. Ita viues feliciter meque amplissima voluptate beabis TVI amantissimum. Dedi Halae ad Salam in Academ. Frideric. d. III. Non. Apr.

MDCCL.

HONORATISSIMIS

ZIMMERMANNIS

S. P. D.

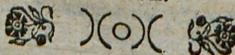
GE. FRID. MEIER.

Ame ipso impetrare non potui, AMICI AESTVMATISSIMI, ut sine mea qualicunque commendatione et sincera amoris mei erga VESTRVM VTRVMQVE prolixissimi testificatione Fridericianae nostrae valedicatis. Vnam tamen epistolam ad hanc rem abunde sufficere arbitror, quum rara fratrum concordia VOS animosque VESTROS tam arte coniunxerit, ut, egregia et non discordi aemulatione, iisdem studiis et eadem morum honestate inter nos versati fueritis. Ex quo tempore ad academiam nostram accessistis, ex eo tempore factum est quoque, ut summa diligentia et assiduitate scholas meas

dissestis, qui scititia ratione, sibi perfectam salutem ex naturae iuri-
bus originem trahentem, somniant; attamen ne illis quidem, qui omnia
cogitata veritati sacra esse cupiunt ulterius progredi conceditur, quam
quod cuiuslibet facti consecraria, ex ipsa eius vi diiudicare possint.
Quemlibet igitur hominum manet sors, cum actionibus eiusdem, quam
curatissime conspirans. Quam varia vero atque inconstans plurimo-
rum hospitem terrae solet esse vita? Modo recti custodes, honesti imi-
tatores, ingenua vigent probitate. Modo aequi contentores, crimi-
num artifices, ausu nefando impietas profana corda tenet. Quid ve-
ro inde colligere fas est? nisi, felicibus auspiciis, insequentem vitae se-
mitam tunc tantum inchoari, si sancta mens prauum post se reliquerit
animae habitum. Nemini vero unquam contigit, omnes suas cogita-
tiones numero comprehendere noto, ut inde fata sua augurari possit.
Quae inde pauidae curae? qui conscientiae morsus, et quam turbulen-
ta hominum conditio? Adest vero, ad quod animus adspirat, mite
aliquod et exoptatum solatium, seruatoris puta meritum; id quod sin-
gulis offertur qui tranquillam beatamque legitimo, modo appetant vi-
tam. Huius vero doctrinae salutaris notitia merito iis inmittitur, verita-
tibus, quas sanctum scripti TVI, argumentum TIBI AMICE DOCTIS-
SIME enunciandas tradidit. Ea quae princeps hac in re momentum
constituunt, solide perspicue et ordine concinno exposuisti. Haec co-
gnitionem thesoros Christianae scientiarum moralium et philosophiae quam
egregio studio TIBI acquisuisti lectoribus, quantum tempus TIBI re-
lictum permittit, abunde approbabunt. Eandem ostendes in defensione
eorum, quae disseruisti, ad quam instituendam sermones meos ut vo-
luisti audier. Vsu vero etiam huic labori assuectus, et ille feliciter
cedet. Nihil itaque quam animi TIBI deditissimi significationem addo,
cui quaeuis prospera, commoda, incunda, quae TE expectant in votis
erunt. Perennem amicitiam ea quae in TE est humanitas mihi polli-
cetur. Vale. Dab. in Regia Fridericiana IIII. Nonarum Aprilis

MD CCL.

ad 24

00 A 6402

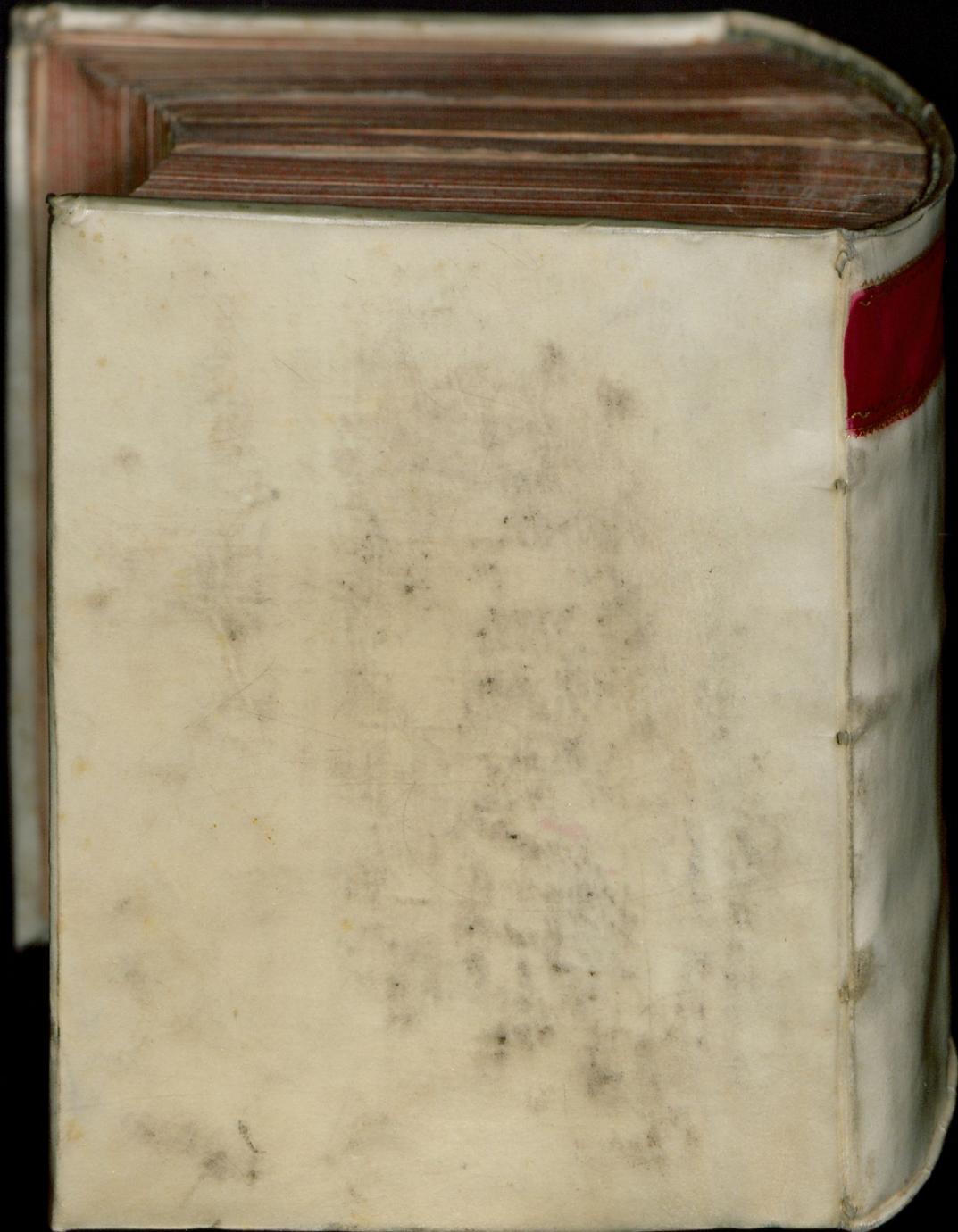
ULB Halle 3
002 927 349

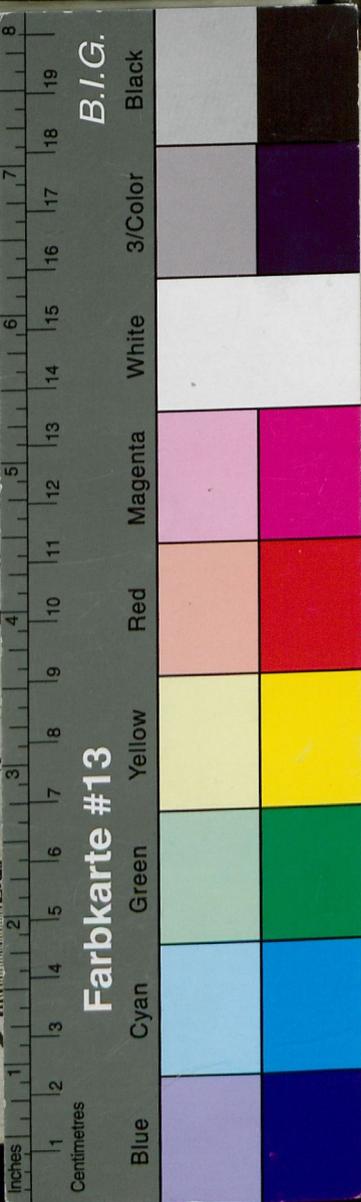

Sb.

VD 17

EXERCITATIO THEOLOGICA
DE
PERMVTATIONE CHRISTI
HOMINVMQVE IN DEI IVDICIO
FACTA LEGITIME.

QVAM
SVB VMBONE
VIRI MAXIME REVERENDI AMPLISSIMI
DOCTISSIMI
SIGISMVNDI IACOBI BAVMGARTEN
S. S. THEOLOG. DOCT. EIVSDEMQUE PROF. PVBL. ORDIN.
SEMINARII THEOL. DIRECTORIS, REGIARVM MENSARVM EPHORI ET
ACAD. SCIENTIARVM BEROLINENSIS MEMERI
PATRONI AC PRAECEPTORIS OMNI QVA DECET
OBSERVANTIA AETERNVM PROSEQVENDI
AD DIEM APRILIS c15ccl.
HORA LOCOQVE CONSVEITO
PVBLICE DISPVTANDO VENTILABIT
AVCTOR
BALTH. CASPAR ZIMMERMAN,
HOERDA - GVESTPHALVS.

HALAE MAGDEBVRG.
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, ACAD. TYPOGR.

